

судија мр Сретко Јанковић

(Билтен Врховног суда Србије, бр. 4/08, октобар 2008. године)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ОДЛУКЕ О КАЗНИ У ПРВОСТЕПЕНОЈ КРИВИЧНОЈ ПРЕСУДИ

- Увод

Када суд изрекне кривичну пресуду, она након тога мора бити израђена у техничком смислу, тј. мора бити написана. Тек тада она добија облик службеног акта и снагу јавне исправе. Многи сматрају да је писмена израда пресуде најтежи део судијског посла.

Пресуда којом се окривљени оглашава кривим (осуђујућа пресуда) мора имати увод, изреку и образложење. У оквиру образложења суд је дужан образложити (дати разлоге) за одлуку о казни која је окривљеном изречена, односно дати разлоге о другој кривичној санкцији која је изречена.

С обзиром да је уочљиво да судови у пресудама не поклањају довољно пажње образложењу одлуке о казни, у реферату ћемо указати на значај образложења одлуке о казни, те указати на грешке које судови најчешће чине, а све са циљем да би се број тих грешака свео на најмању могућу меру и превазишао шаблонски и стереотипни начин писања образложења одлуке о казни.

У првом делу указујемо на најважније законске одредбе које су од значаја за писање образложења одлуке о казни, затим ћемо дати основне смернице за писање образложења, те кроз конкретне примере из судске праксе указати на грешке које судови најчешће чине. На крају, изнећемо и основне ставове из препоруке Савета Европе, који се односе на образложење одлуке о казни.

- Законске одредбе од значаја за образложење одлуке о казни

Када су у питању одредбе Законика о кривичном поступку (ЗКП), прво треба указати на одредбу члана 356. став 1. тачка 3. и 4., те став 2. овог члана, с тим што се ове одредбе односе на одлуку о казни у изреци

пресуде. Одредба члана 361. став 8. ЗКП односи се на образложење пресуде, а она гласи:

„Ако је оптужени осуђен на казну, у образложењу ће се навести које је околности суд узео у обзир при одмеравању казне. Посебно ће суд образложити којим се разлозима руководио кад је нашао да треба изрећи строжу казну од прописане, или кад је нашао да казну треба ублажити или оптуженог ослободити од казне или условно осудити...“.

Од осталих одредаба треба поменути одредбу члана 89. став 1. ЗКП, која се односи на личне податке за окривљеног, а неки од тих података су од значаја за одмеравање казне (или изрицање друге кривичне санкције), а самим тим и за образложење одлуке о казни (нпр. године старости, породичне прилике, ранија осуђиваност или неосуђиваност). Одредба члана 255. ЗКП се односи на испитивање личности окривљеног, што је такође значајно код одмеравања казне (или изрицања друге кривичне санкције) као и код образлагања те одлуке у образложењу пресуде. Одредба члана 367. тачка 4. ЗКП прописује да се пресуда може побијати и због одлуке о кривичној санкцији, тј. да та одлука може бити основ побијања пресуде. Одредба члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП је значајна због тога што прописује постојање апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка ако у пресуди нису уопште дати разлози о одлучним чињеницама који се односе на одлуку о казни, затим ако постоји противречност између изреке и образложења пресуде у односу на одлуку о казни, те ако су разлози пресуде у односу на одлуку о казни нејасни и противречни. Одредба члана 369. тачка 5. ЗКП прописује постојање повреде кривичног закона, ако је суд одлуком о казни, условној осуди или судској опомени... прекорачио овлашћење које има по закону. Одредбом члана 327. ЗКП предвиђено је да, у случају признања оптуженог на главном претресу, суд није дужан да изводи друге доказе, осим када су у питању докази од којих зависи врста и мера кривичне санкције. Одредба члана 460. став 3. ЗКП прописује да ће суд у образложењу решења о изрицању судске опомене изнети „којим се разлозима руководио при изрицању судске опомене“.

Када је у питању изрицање васпитних мера и кривичних санкција малолетним лицима, те изрицању васпитних мера млађим пунолетним лицима, код образлагања одлуке о изреченој васпитној мери или другој кривичној санкцији треба имати у виду одговарајуће одредбе Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника.

За образложење одлуке о казни (и другој кривичној санкцији) од значаја су и поједине одредбе Кривичног законика (КЗ), а пре свега одредбе главе IV (казне) и главе V (мере упозорења). Од тих одредаба

указујемо на члан 42. (сврха кажњавања), члан 54. (општа правила о одмеравању казне), члан 55. (поврат), члан 56. и 57. (ублажавање казне и границе ублажавања казне), члан 58. (ослобођење од казне), члан 59. (поравнање учиниоца и оштећеног), члан 60. (одмеравање казне за кривична дела учињена у стицају), и др.

- Образложење одлуке о казни

Одмеравање казне учиниоцу кривичног дела, чија је кривица утврђена у поступку, представља финалну фазу кривичног поступка и веома значајну делатност. „Међутим, пракса управо у подручју те најзначајније дјелатности показује највише недостатака: површност, небригу, стереотипност, несхватљиво пропуштање утврђивања и оцјењивања околности неопходних за изрицање односно одмеравање казне, а при том испољава и недовољно познавање елемената односно компомената од којих се састоји дјелатност суда при избору и одмјеравању казне ...“¹.

Код образлагања одлуке о казни нужно је имати у виду одредбу члана 361. став 8. ЗКП, али није довољно само навести околности (олакшавајуће и отежавајуће), веће је нужно навести разлоге како су поједине околности цењенљиве и какав је њихов утицај на изречену казну. Све ове околности, у сваком конкретном случају „... треба утврдити, ценити, оценити и образложити. Парафразирање законског текста не значи ништа, јер се одмах види формалистички и несадржајан приступ одлуци о казни“². Дакле, неприхватљиво је да се само у образложењу пресуд поброје олакшавајуће и отежавајуће околности без икакве оцене. Наиме, неке од околности могу имати већи, а неки мањи значај за одмеравање конкретне казне, док поједине околности понекад немју никакав значај за одмеравање казне. „Одлука о казни за окривљеног је најзначајнија, а са становишта оцене друштвене опасности битна, па образложење те одлуке треба да буде такво да свакога (па и окривљеног) убеди да је у конкретном случају баш та и таква врста и мера казне (и других кривичних санкција) била нужна и оправдана“³. С друге стране, на основу образложења одлуке о казни другостепени суд врши контролу да ли се првостепени суд у одмеравању казне придржавао законом прописаних критеријума.

Да би се адекватно образложила одлука о казни, потребно је почев од истраге, па до завршетка главног претреса, поклонити већу пажњу утврђивању чињеница значајних за одмеравање казне (или друге кривичне санкције). Иако одредба члана 255. ЗКП обавезује истражног судију да пре

¹ М. Грубиша: Кривични поступак (поступак о правним лијековима) „Информатор“, Загреб, 1987. год., стр. 138

² Б. Петрић: Коментар ЗКП, „Службени лист СФРЈ“, Београд, 1986. год., стр. 171. и 172

³ Б. Петрић: Методика, терминологија и језик одлука у кривичном поступку, „Гласник Адвокатске коморе Војводине“ број 10/80

завршене истраге прибави податке о окривљеном (наведене у члану 89. став 1. ЗКП), ако они недостају или их треба проверити (као и податке о ранијим осудама) у пракси се ово углавном своди на прибављање извештаја из казнене евиденције. Међутим, подаци које пружа извод из казнене евиденције нису довољни за боље упознавање личности окривљеног, јер се реалнији подаци за оцену поврата, мотива за извршење кривичног дела, и сл. могу видети тек из пресуде. Због тога треба настојати да се до завршетка главног претреса прибаве пресуде којима је окривљени раније осуђиван, а то не може представљати неку тешкоћи, посебно ако се ради о пресудама истог суда пред којим се води и конкретни кривични поступак. И подаци о личности окривљеног наведени у члану 89. став 1. ЗКП се понека не прибављају и не проверавају, већ се често прихватају подаци које даје сам окривљени (нпр. о породичном стању, о имовинским приликама, и сл.) а ту су нека могуће и манипулације.

Све изенто доводи до тога да суд, када дође до фазе одмеравања казне, не располаже са довољно околности значајних за одмеравање казне, па долази у ситуацију да казну одмерава по утиску, без утврђених околности. Стога се код образлагања одлуке о казни прибавља „шаблонским фразама“, у којима се само набрајају олакшавајуће и отежавајуће околности, а често се узмају у обзир и неке околности које не могу бити од значаја за одмеравање казне (нпр. да се против окривљеног не води други кривични поступак, да се окривљени коректно држао у току постука, и сл.). „Код околности од којих зависи одмеравање казне, суд је дужан утврдити не само њихово постојање, већ је дужан да утврди и њихов конкретни смисо и значај за одлуку о казни“⁴. Тако нпр. ако је суд изрекао казна која је ближе законском максимуму, који је прописан за конкретно кривично дело, онда у образложењу мора навести како су поједине отежавајуће околности, као и све отежавајуће околности у целини, утицале на изрицање такве казне. С друге стране, ако је изречана казна ближе законском минимуму, онда се у образложењу мора навести како су поједине олакшавајуће околности, као и олакшавајуће околности у целини, утицале на одмеравање такве казне.

Какав значај за одмеравање казне има поједина отежавајућа или олакшавајућа околност, често зависи и од самог кривичног дела у питању, јер нпр. околност да се ради о старијем човеку у већини случајева се цени као олакшавајућа околност, али нпр. код силовања малолетног лица то не може бити олакшавајућа околност. Стога код писања образложења одлуке о казни о томе треба водити рачуна, а не механички набрајати одређене олакшавајуће околности и оцењивати их као олакшавајуће.

⁴ Д. Атанацковић: Околности од којих зависи одмеравање казне као предмет доказивања, „Правни живот“ број 11-12/60

Уколико је суд применио институт ублажавања казне, тј. изрекао казну испод законом прописног минимума за конкретно кривично дело, у складу са одредбом члана 361. став 8. ЗКП, у образложењу се морају навести разлози којима се суд руководио када је нашао да казну треба ублажити. Када је у питању ублажавање казне, треба имати у виду да постоје (условно речено) три основа за ублажавања казне:

- општи (извршење кривичног дела у прекорачењу нужне одбране – члан 19. став 3. КЗ, када је кривично дело учињено у стању битно смањене урачунљивости – члан 23. став 3. КЗ, када је кривично дело учињено у правној заблуди – члан 29. став 3. КЗ, ако се ради о покушају кривичног дела – члан 30. став 2. КЗ, када је у питању помагање у извршењу кривичног дела – члан 35. став 1. КЗ)
- посебни (предвиђени код појединих кривичних дела, нпр. кривично дело самоволно одсуствање и бекство из Војске из члана 399. став 7. КЗ)
- ублажавања казне када се утврди постојање нарочито олакшавајућих околности, а при том оцени да се и са ублаженом казном може постићи сврха кажњавања (члан 56. тачка 3. КЗ)

Стога, код образлагања одлуке о казни, ако је казна ублажена, нужно је навести основ по коме је извршено ублажавања, а ако нпр. постоје два основа (покушај кривичног дела и нарочито олакшавајуће околности), онда треба образложити оба основа. У пракси се ублажавања казне најчешће врши услед постојања нарочито олакшавајућих околности, а општи и посебни основи, када и постоје, понекад се не образлажу.

Сасвим посебан основ за ублажавања казне постоји у случајевима када је суд овлашћен да учиниоца ослободи од казне (нпр. неподобан покушај – члан 31. КЗ, добровољни одустанак – члан 32. КЗ, прекорачење нужне одбране услед јаке раздражености или препасти изазване нападом – члан 19. став 3. КЗ, прекорачење граница крајње нужде под нарочито олакшавајућим околностима – члан 20. став 3. КЗ, и др., те када је ослобођење од казне предвиђено код појединих кривичних дела (нпр. кривично дело из члана 246. став 4. КЗ).

Судови често тзв. уобичајене олакшавајуће околности (које се узимају у обзир при редовном одмеравању казне у границама прописане казне) узимају, тј. оцењују као нарочито олакшавајуће околности, али не дају разлоге за то, што је погрешно. Ово због тога што је у образложењу пресуде потребно навести у чему се састоји та „нарочитост“ тих околности, односно из чега произлази закључак суда да се сврха

кажњавања може постићи и са ублаженом казном. Наиме, судови често користе формулацију: „По налажењу суда ублаженом казном ће се остварити сврха кажњавања...“, а затим се не дају никакви разлози о томе како је суд дошао до таквог закључка.

Када суд изрекне новчану казну, у образложењу пресуде ће навести разлоге који су га определили на изрицање те казне. Ако је за конкретно кривично дело прописана само новчана казна, суд ће у образложењу навести које околности је ценио при одмеравању казне (олакшавајуће и отежавајуће), посебно имајући у виду сврху кажњавања и имовинске прилике окривљеног. Ако је за конкретно кривично дело новчана казна прописана алтернативно (нпр. са казном затвора), суд је дужан да у образложењу пресуде наведе због чега се определио за изрицање те врсте алтернативно прописане казне, а не друге алтернативно прописане казне.

КЗ је предвидео да новчана казна у дневним износима представља редовни облик изрицања новчане казне, а да изрицање новчане казне у одређеном износу буде изузетно, тј. у случајевима када није могуће утврдити висину дневног износа ни на основу слободне процене или ако би прибављање таквих података знатно продужило трајање кривичног поступка. Стога је суд у образложењу пресуде дужан да наведе разлоге због чега није изрекао новчану казну у дневним износима, па се определио за изрицање новчане казне у одређеном износу. Првостепени судови у пресудама често не наводе ове разлоге, а и другостепени судови прелазе преко оваквих пропуста. Очигледно је да изрицање новчане казне у дневним износима није заживело у пракси онако како се то очекивало, с обзиром да су веома ретки случајеви у којима су судови изрицали новчану казну у дневним износима.

Да би суд ваљано образложио одлуку о изрицању новчане казне, неопходно је у току поступка утврдити околности од значаја за одмеравање казне, а посебно прибавити податке о имовном стању окривљеног. У пракси се ти подаци обично не прибављају, већ се те околности утврђују на основу онога што окривљени изнесе у својој одбрани, а без проверавања.

Рад у јавном интересу и одузимање визачке дозволе су нове казне у нашем кривичном законодавству, а када изрекне неку од ових казни суд је дужан у образложењу пресуде навести разлоге који су га определили за изрицање неке од ових казни, а у складу са условима прописаним за њихово изрицање (члан 52. и 53. КЗ). Код казне рад у јавном интересу суд ће посебно образложити због чега је нашао да ће се том казном остварити сврха кажњавања, имајући при том у виду врсту учињеног кривичног дела

и личност учиниоца, па је и овде нужно прибавити што више података да би се упознала личност учиниоца.

Код изрицања условне осуде суд је дужан да у образложењу пресуде наведе разлоге којима се руководио када је нашао да окривљеном треба изрећи ову кривичну санкцију, а на то га обавезује и одредба члана 361. став 8. ЗКП. Наиме, у образложењу суд јасно треба да наведе да су испуњени услови за изрицање условне осуде, тј. прво треба навести како је суд закључио да се ради о лакшем кривичном делу, а затим на основу чега је закључио да примена казне у конкретном случају није нужна и да се може очекивати да ће и само упозорење уз претњу казном довољно утицати на учиниоца да више не врши кривична дела. У пракси се врло ретко образлаже како је суд закључио да се ради о лакшем кривичном делу, а образложење о томе да примена казне није нужна и да ће и само упозорење уз претњу казном довољно утицати на учиниоца да више не врши кривична дела је обично стереотипно (набрајају се олакшавајуће околности и парафразира одредба члана 64. став 2. КЗ), У пресудама се често погрешно наводи да ће се изреченом условном осудом „остварити циљеви генералне превенције“, односно да ће се њоме „утицати на друге да не врше кривична дела“, јер из одредбе члана 64. став 2. КЗ произлази да се условна осуда изриче само ради утицаја на учиниоца да више не врши кривична дела, а не и ради утицаја на друга лица да не чине кривична дела.

Уколико суд опозове или не опозове раније изречену условну осуду, у образложењу пресуде ће навести разлоге због чега условну осуду није опозвао (па је казну из условне осуде узео као утврђену) или због чега је опозвао условну осуду.

Уколико суд у образложењу пресуде уопште не наведе разлоге за одлуку о казни (нпр. зашто је изрекао минимално запрећену казну, зашто је казну ублажио, зашто је изрекао условну осуду, зашто је учиниоца ослободио од казне) таква пресуда нема разлога о одлучним чињеницама, што представља битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП. Исти случај ће постојати и ако су разлози пресуде у односу на одлуку о казни противречни са изреком пресуде (нпр. у изреци пресуде окривљеног осуди на две године затвора а у образложењу наведе да га је осудио на казну затвора од три године, или у изреци пресуде изрекне казну испод законом прописаног минимума, а у образложењу наведе да није било основа да се окривљеном казна ублажи).

Ако суд није утврдио одлучне чињенице које су од значаја за одлуку о казни или је те чињенице погрешно утврдио, тада се ради о погрешно и

непотпуно утврђеном чињеничном стању, па се пресуда може побити по том основу. У једној одлуци Окружни суд у Београду (Кж 42/94 од 28.4.1994. године) укинуо је првостепену пресуду због битне повреде из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, јер је првостепени суд изнео произвољан закључак о неосуђиваности оптуженог, као одлучној чињеници којом се руководи приликом одлучивања о казни, иако никакав доказ у циљу утврђивању ове чињенице није изведен на главном претресу. У вези с тим, Г. Илић⁵ сматра да се овде ради о погрешно утврђеном чињеничном стању. Указујући на одлуку Врховног суда Србије Кж I 1517/97 од 26. фебруара 1998. године, којом је преиначена првостепена пресуда, јер је првостепени суд погрешно оценио као отежавајућу околност то што је против оптуженог у току кривични поступак за истоврсно кривично дело, исти аутор истиче да се „овде не ради о чињеничној грешци, пошто је првостепени суд исправно утврдио да се против оптуженог води поступак за истоврсно кривично дело. У ствари, суд првог степена је повредио кривични закон (члан 369. тачка 5. ЗКП)“⁶.

У одлукама Кз 10/61 и Кз 65/69 од 04. јануара 1970. године Врховни суд Југославије је заузео став да се пресуда не може укинути само због одлуке о казни⁷. Међутим, има и мишљења да овакав став треба преиспитати⁸.

- Судска пракса

У овом делу наводимо одлуке судова које се односе на образложење одлуке о казни, с тим што су неке од тих одлука објављене, а неке не.

„Пресуда нема разлога о одлучним чињеницама ако одлука о изреченој казни није уопште образложена“ (Преуда Општинског суда у Лазаревцу К 181/02 од 01. јула 2002. године и решење ОКружног суда у Београду Кж 2533/02 од 21. јануара 2003. године)⁹.

„Чињенице и околности које су од значаја за одмеравање казне представљају одлучне чињенице, па уколико су разлози о тим чињеницама и околностима у знатној мери противречни, тиме је учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП“

⁵ Г. Илић: Границе испитивања првостепене кривичне пресуде, „Службени гласник“, Београд, 2004. год., стр. 220. и 221.

⁶ Г. Илић: оп. цит., стр. 221

⁷ Видети: М. Дамашка: Може ли се пресуда дјеломично укинути само у одлуци о казни, ЈРКК 1/71

⁸ М. Грубиша: оп. цит., стр. 146

⁹ Електронска база судске праксе, Интермекс, Београд

(Решење Врховног суда Србије Кж I 943/03 од 05. фебруара 2004. године)¹⁰.

„Када суд у образложењу одлуке о казни наведе да окривљени није осуђиван, иако се из извештаја из казнене евиденције види да је више пута осуђиван, то представља разлог за укидање пресуде“ (Решење Окружног суда у Београду Кж 2627/90)¹¹.

„Првостепени суд није навео разлоге о томе на основу чега је утврдио болест оптуженог од ТБЦ као и да због болести није могао добити дозволу за обављање делатности везане за промет намирница, мада је то морао учинити када је обе околности узео у обзир коа олакшавајуће. Тиме је првостепени суд битно повредио одредбе кривичног поступка, јер су олакшавајуће околности одлучне чињенице, пошто се на њих непосредно примењује пропис члана 38. КЗ“ (Одлука Врховног суда Војводине Кж 182/70)¹².

„Суд није дужан да у писменом отпракку пресуде образложи зашто није прихватио предлог одбране да се оптуженом, као пунолетном учиниоцу, уместо прописане казне затвора изрекне васпитна мера“ (Пресуда Окружног суда у Београду К 271/99 од 28. септембра 1999. године и пресуда Врховног суда Србије Кж I 1794/00 од 13. фебруара 2001. године)¹³.

„Суд је дужан да у образложењу наведе околности које је узео у обзир приликом одмеравања казне, при чему се подразумева да су околности такве да се из њихове рационалне вредности може извести закључак да треба да утичу на одмеравање казне. Прост неповољан или повољан утисак, који су оптужни и оштећени оставили на суд, не може имати снагу олакшавајуће или отежавајуће околности којим би се образложила изречена казна“ (Одлука Врховног суда Србије Кж 621/67 од 11. маја 1967. године)¹⁴.

„Пропуштањем првостепеног суда да у образложењу пресуде неведе особито олакшавајуће околности у смислу члана 42. КЗ СРЈ, када је у изреци пресуде применом члана 42. осуђеном ублажена казна затвора, у границама прописаним у члану 43. КЗ СРЈ, тиме није учињена повреда

¹⁰ Електронска база судске праксе, Интермекс, Београд

¹¹ С. Вуковић: Коментар ЗКП, „Пословни биро“, Београд, 2002. год., стр. 349

¹² С. Вуковић: оп. цит., стр.356

¹³ И. Симић: Збирка судских одлука из кривичноправне материје, „Службени гласник“, Београд, 2002. год., стр. 282

¹⁴ Т. Васиљевић и М. Грубач: Коментар ЗКП, „Службени гласник“, Београд, 1999. год., стр. 582.

кривичног закона из члана 365. тачка 5. ЗКП, већ битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 11. ЗКП“ (Пресуда Савезног суда Кзс 2/96 од 30. октобра 1996. године)¹⁵.

У сличном случају, Окружни суд у Београду, одлучујући у другом степену, је нашао да се ради о повреди кривичног закона. Та одлука гласи: „Повређен је кривични закон у погледу одлуке о казни, када окривљеном изрекне блажу казну од посебног минимума, а ту казну не ублажи по основима за ублажавање казне“ (Пресуда Првог општинског суда у Београду К 1399/05 од 02. октобра 2006. године и пресуда Окружног суда у Београду Кж 339/07 од 06. марта 2007. године)¹⁶. У образложењу одлуке Окружног суда у Београду се наводи да првостепени суд олакшавајућим околностима на страни окривљеног није дао карактер особито олакшавајућих из члана 42. и 43. ОКЗ, а утврдио му је казну испод посебног минимума запређене казне, чиме је повредио кривични закон, па је другостепени суд ову повреду отклонио, тако што је окривљеном утврдио казну затвора од једне године. Иако из оваквог образложења није најјасније, очигледно је да у овом случају првостепени суд у образложењу пресуде није дао разлоге који су га определили да казну ублажи. Па би се у том случају пре могло говорити о битној повреди из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП(пресуда нема разлога о одлучним чињеницама).

У једној другој одлуци, другостепени суд стоји на становишту да недостатак разлога о ублажавању казне представља битну повреду одредаба кривичног поступка, а та одлука гласи: „Постоји битна повреда одредаба кривичног поступка ако пресуда не садржи податке о особито олакшавајућим околностима на основу којих је извршено ублажавање казне“ (Одлука Окружног суда у Смедереву Кж 603/86)¹⁷. У сличном случају, Врховин суд Србије у својој одлуци сматра да такав пропуст првостепеног суда не представља битну повреду одредаба кривичног поступка, а та одлука гласи: „Када првостепени суд у својој пресуди не назначи које од олакшавајућих околности сматра особито олакшавајућим, у смислу члана 42. КЗЈ, приликом одмеравања казне, тај недостатак не представља апсолутно битну повреду одредаба кривичног поступка“ (Пресуда Окружног суда у Београду К 119/00 од 15 јуна 2000. године и пресуда Врховног суда Србије Кж I 1511/00 од 28. новембра 2000. године)¹⁸. У образложењу другостепене пресуде се наводи да је првостепени у образложењу пресуд навео само које је околности утврдио као олакшавајуће, а које као отежавајуће, те да није назначио које од

¹⁵ Електронска база судске праксе, Интермекс, Београд

¹⁶ „Билтен Окружног суда у Београду“ број 76/07

¹⁷ С. Вуковић: оп. цит., стр. 346

¹⁸ Електронска база судске праксе, Интермекс, Београд

утврђених олакшавајућих околности сматра особито олакшавајућим, али да тај недостатак нема тежину наведене битне повред због кога би пресуду требало укинути. Очигледно је да и у овом случају првостепена пресуда није садржавала разлоге за одлуку о казни, односно о ублажавању казне.

„Ако у писменој израђеној пресуди нема разлога којима се суд руководио при изрицању условне осуде, тиме је учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 11. ЗКП“ (Пресуда Петог општинског суда у Београду К 771/91 од 29. маја 1992. године и решење Округног суда у Београду Кж 1675/92 од 28. септембра 1992. године)¹⁹.

Пресудом Округног суда у Шапцу К 253/04 од 28 децембра 2005. године окривљени је оглашен кривим због кривичног дела из члана 245. став 3. ОКЗ и осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара. Образложење одлуке о казни гласи: „За извршено кривично дело суд је оптуженог осудио на новчану казну од 5.000 динара ценећи да је овако изречена казна сразмерна тежини кривичног дела и да ће се истом у потпуности остварити сврха кажњавања“. Овакво образложење одлуке о казни је непотпуно и представља прави пример како не треба писати образложење одлуке о казни. Наиме, пресуда нема разлога о одлучним чињеницама, с обзиром да суд не наводи разлоге због чега се определио за изрицање новчане казне, која је алтернативно прописана за ово кривично дело, затим не наводи које околности је ценио при одмеравању казне, нити помиње да је окривљени више пута осуђиван за истоврсно кривично дело (четири пута за кривично дело из члана 245. став 1. ОКЗ, једном за кривично дело из члана 246. став 1. ОКЗ и два пута за кривично дело из члана 33. став 1. Закона о оружју и муницији), нити се помиње постојање било каквих олакшавајућих околности, какво је имовно стање окривљеног и да ли је оно цењено, и сл.

У пресуди Округног суда у Суботици К 13/05 од 30. јуна 2006. године у изреци пресуде нису наведени потпуни лични подаци за сву тројицу оптужених (нпр, није наведено њихово брачно стање, да ли имају деце, да ли су запослени, да ли су осуђивани или неосуђивани, и др.). У образложењу одлуке о казни наведено је следеће: „На страни оптужених суд није нашао олакшавајућих околности а приликом одмеравања казне сваком појединачно је ценио друштвену опасност почињеног кривичног дела, врме извршења истог, количину дроге коју су оптужени Ј. и С. набавили, а оптужени М. од њих купио, као и њихове имовинске и здравствене прилике, посебно здравствено стање оптуженог И., као и С., те им изрекао затворске казне у трајању како је претходно наведено а у изреци пресуде означено“. Овакво образложење одлуке о казни је потпуно

¹⁹ И. Симић: Збирка судских одлука из кривичноправне материје, „Службени гласник“, Београд, 1994. год., стр. 272

нејасно, јер је несхватљиво да код све тројице оптужених нема ни једне олакшавајуће околности, а посебно због тога што суд касније у образложењу наводи да је ценио имовно стање и здравствене прилике оптужених (то су ваљда олакшавајуће околности). Такође, нејасно је шта значи „време извршења кривичног дела“ (ако се мислило на протек времена од извршења кривичног дела, онда то тако треба и написати), а из формулације да је суд ценио „имовинске и здравствене прилике“ не може се закључити какве су те имовинске и здравствене прилике све тројице оптужених.

У пресуди Окружног суда у Крагујевцу К 26/06 од 30. марта 2006. године при образлагању одлуке о казни суд наводи да окривљени није осуђиван, што је цењено као олакшавајућа околност, с тим што суд није ту чињеницу поуздано утврдио. Уз жалбу ОЈТ је приложио извод из казенне евиденције из кога се види да је окривљени осуђиван, па је првостепена пресуда укинута (нису утврђене одлучне чињенице од значаја за одлуку о казни).

У пресуди Окружног суда у Зрењанину К 58/06 од 28. септембра 2006. године суд је оптуженог због кривичног дела из члана 297. став 2. у вези члана 289. став 1. КЗ осудио на казну затвора у трајању од десет година (запрећена казна од 2 до 12 година затвора). У образложењу одлуке о казни суд наводи да није нашао отежавајућих околности (нејасно је како је онда изрекао казну ближе прописаном максимуму). Након тога, у образложењу одлуке о казни се наводи „да је имао у виду: да је оптужени учинио више пропуста, да је у конкретном случају у саобраћајној незгоди учествовао аутобус, значи саобраћајно средство за јавни превоз путника, који по правили превози већи број лица, да је у конкретном случају и стварна последица телесно повређивање и смрт већег броја лица...“. Дакле, из оваквог образложења очигледно произлази да је било отежавајућих околности и да их је првостепени суд ценио („имао у виду“), али је најасно колико је то лица повређено а колико погинуло („већи број лица“ може значити три, пет или десет).

У пресуди Окружног суда у Новом Саду К 53/06 од 15. маја 2006. године у личним подацима за тројицу оптужених није наведено да ли су раније осуђивани, док се у образложењу пресуде наводи да је трећеоптужени „до сада више пута осуђиван, да је између осталог осуђиван због истоврсног дела“. Овакво образложење је непотпуно, јер се из њега не види на основу чега је утврђено да је оптужени више пута осуђиван (што истиче бранилац у жалби) а „више пута“ може значити два, три, седам, итд. Такође, у образложењу се не наводи о којим пресудама је реч, на које казне је осуђен и сл.

Пресудом Општинског суда у Шапцу К 534/04 од 25. маја 2005. године оптужени је оглашен кривим бог кривичног дела из члана 53. став 2. КЗ РС и изречена му је условна осуда (осам месеци затвора, условно на две године). У образложењу одлуке о кривичној санкцији је наведено да је суд ценио олакшавајуће околности (које се наводе), те да није било отежавајућих околности, па је „применом института ублажавања кривичне санкције изрекао му условну осуду у уверењу да ће се и са условном осудом према окривљеном остварити сврха кажњавања из члана 33. ОКЗ...“ . Овде се суд погрешно позива на институт ублажавања казне код изрицања условне осуде, али с друге стране, суд није образложио због чега је ублажио „казну којом се прети“, с обзиром да је она утврђена испод законом прописаног минимума.

У пресуди Окружног суда у Зајечару К 190/06 од 12. септембра 2007. године код образлагања одлуке о казни суд наводи да је „околност да је раније осуђиван због истоврсног кривичног дела ценио као отежавајућу околност“, да би касније, када говори о ублажавању казне уз примену нарочито олакшавајућих околности истакао: „све ово у одсуству отежавајућих околности“. Очигледно је да је овакво образложење одлуке о казни противречно, с тим што треба истаћи да се у изреци пресуде наводи да је оптужени раније осуђиван.

Пресудом Окружног суда у Новом Саду К 56/05 од 14. априла 2005. године оптужени је оглашен кривим због кривичног дела из члана 168. став 1. КЗ РС (као аутостопер зауставио оштећену а касније јој ставио нож под грло и одузео јој сав новац и мобилни телефон). При одмеравању казне суд му је као олакшавајуће околности ценио: „да је дело извршено у стању смањене урачунљивости, а услед алкохолисаности... те да није применио прекомерну силу...“, с тим што је олакшавајуће околности оценио као особито олакшавајуће околности и ублажио казну. Врховни суд Србије, увжавајући жалбу ОЈТ, преиначио је првостепену пресуду у делу одлуке о казни и оптуженом изрекао казну затвора у границама прописане казне, истичући да две поменуте околности не могу имати значај олакшавајућих околности, па ни особито олакшавајућих околности.

Пресудом Окружног суда у Шапцу К 41/04 од 14. маја 2004. године тројица оптужених су оглашени кривим због кривичног дела из члана 168. став 1. ОКЗ, а четври за исто кривично дело у покушају, с тим што је први оптужени осуђен на једну годину и шест месеци затвора, други и тећи на по једну годину затвора, а четврди на три месеца затвора. Образложење одлуке о казни гласи: „За извршена кривична дела суд је оптуженима изрекао казне затвора у трајању како је то ближе исказано у изреци пресуде, сматрајући да ће се изреченим казнама у потпуности остварити

сврха кажњавања како у општем тако и у појединачном смислу. Приликом одмеравања казни суд је од олакшавајућих околности узео да су породични људи и држање пред судом, осим за В. По оцени суда посебно отежавајућих околности ни код једног оптуженог није било“. Овакво образложење је нејасно и непотпуно из више разлога: прво, уопште се не образлаже зашто су оптуженима изречене различите казне, друго, суд истиче да није било отежавајућих околности а прва тројица отужених су до сада по три пута осуђивани, треће, оптуженом В. није као олакшавајућа околност цењено држање пред судом (само он није признао извршење кривичног дела), четврто, суд је четвотом оптуженом ублажио казну али није за то навео разлоге, па је најасно да ли је ублажавање извршено због тога што се код њега ради о покушају или због постојања особито олакшавајућих околности.

Пресудом Окружног суда у Београду К 1344/06 од 04. децембра 2006. године суд је оптуженог због кривичног дела из члана 113. КЗ, у вези члана 19. став 3. КЗ, ослободио од казне. У образложењу пресуде суд наводи да је имао у виду да је ово кривично дело „извршио у прекорачењу нужне одбране услед јаке раздражености изазване нападом покојног Р., суд је на основу члана 19. став 3. КЗ окривљеног ослободио од казне за ово кривично дело... “. Очигледно је да ова пресуда нема разлога за ослобођење од казне.